

STUDENTSKA KONFERENCIJA „KULTURNI UTJECAJI KROZ POVIJEST NA PRIMJERU ZADRA I ZAGREBA“

Dana 21. svibnja 2022. godine održana je studentska konferencija kao plod suradnje dvaju ograna Udruga studenata povijesti: ISHA-e Zadar i ISHA-e Zagreb. Nakon vrlo zanimljivih i inspirativnih XV. Dana povijesti, dvije su udruge neumorno odlučile da nastave s istraživanjem povijesti, ovaj se put osvrnuvši na kulturne utjecaje dvaju značajnih hrvatskih gradova. Stoga se odlučilo da će i tema same konferencije glasiti: „Kulturni utjecaji kroz povijest na primjeru Zadra i Zagreba“. Koncept konferencije se sastojao od pojedinačnih izlaganja ili onih u paru, a prvo su izlagali kolege iz Zagreba, da bi zatim sve završilo s „domaćima“, odnosno studentima povijesti sa zadarskog Sveučilišta.

Konferencija je započela pozdravnim govorom predsjednice Udruge studenata povijesti ISHA Zadar Ivane Protrke koja je usput navela teme izlaganja koje su prisutni studenti imali priliku slušati. Prisutne je pozdravila i predsjednica zagrebačkog ogranka ISHA-e Melani Škrobar, izrazivši nadu da će se ovakva i slična događanja i dalje održavati i organizirati u budućnosti. Nakon govora dviju predsjednica, konferencija je mogla započeti.

Prve su na redu za izlaganje bile naše kolegice iz ISHA-e Zagreb, Željka Horvat i Vanessa Horvat s temom „Utjecaj stranih zemalja na razvoj medicine u Hrvatskoj“. Kolegice su odmah na početku napomenule kako je tema inače preopširna i kako nisu pronašle utjecaj drugih stranih zemalja osim Habsburške Monarhije, ali s napomenom kako je upravo Monarhija preuzimala medicinsko znanje iz drugih država. Kolegice su potom ponovno istaknule kako nedostaje interesa za istraživanje načina djelovanja kućnih liječnika i ljekarnika, navevši ljekarne koje su tada djelovale na području Zagreba. Osim na ljekarne, kolegice su se osvrnule i na same lijekove spomenuvši da je 1726. godine proglašena zabrana trgovanja ljekovitim travama. Spomenute su i bitne ustanove tog vremena koje su obrazovale buduće liječnike te institucije koje su nadgledale rad istih uz opisivanje njihova djelovanja. Tako je 1753. godine osnovano Zdravstveno dvorsko povjerenstvo, dok se na Medicinskom fakultetu u Beču podučavala teorijska i praktična nastava na kojem su nerijetko prisustvovali i budući liječnici s područja današnje Hrvatske. Godine 1921. osnovana je i škola za sestre pomoćnice koje nisu smjele operirati pacijente, a dio izlaganja posvetio se i neizostavnom velikanu hrvatske medicine Andriji Štamparu.

Izlaganje ISHA Zagreb: Vanessa i Željka Horvat. Foto: ISHA Zadar

Izlaganje ISHA Zagreb: Melani Škrobar i Hrvoje Kljajić
Foto: ISHA Zadar

Nakon kolegica na red su došla preostala dva izlagača i naših kolega iz ISHA-e Zagreb. To su bili kolegica Melani Škrobar i kolega Hrvoje Kljajić s temom „Zagrebačko školstvo pod njemačkim utjecajem“. Kolege su tijekom početka izlaganja objasnili da se radi o utjecaju njemačkog jezika te Habsburške pa potom i Austro-Ugarske Monarhije. Spomenuli su reforme Marije Terezije i opata Felbigera kao bitnog reformatora školskog sistema što je rezultiralo „Općim školskim redom“, donesenim 1774. godine, a koji se odnosio na odgoj muške i ženske djece kao temelja za budućnost. Iz redakcije terezijanske vlasti za Ugarsku i Hrvatsku dolazi i „Ratio educationis“ iz 1777. godine u kojem se poučavanje oslanja na fizički, moralni i intelektualni odgoj učenika. Idući „Ratio educationis“ se donosi 1806. godine, a njime se dolazi do organizacije ženskih škola i preparandija za učiteljice. Kolege su u prezentaciji spomenuli i osnivanje Hrvatskog pedagoško-književnog zbora 1871. godine te prijevode pedagoških tekstova njemačkih pedagoga. Jedan od istaknutijih je Friedrich Dittes, urednik časopisa „Paedagogium“, koji je podrazumijevao i promovirao humaniji pristup učitelja prema učenicima, a čije su ideje u to vrijeme bile okarakterizirane kao napredne i moderne. Kolege su svoje izlaganje završile njemačkim pedagogom Friedrichom Frobelom koji se veže uz osnivanje dječjih vrtića ili takozvanih „zabavišta“.

Izlaganja kolega iz ISHA-e Zadar započeo je Ivan Čerina s temom „Predromaničke crkve u Zadru“. Kolega se usredotočio na razdoblje od kraja 6. do 10. stoljeća, a odmah je u izlaganju istaknuo obilježja predromanike: uzdužni i centralni tip građevine, kupole, apside, niše te skulpture u obliku pletera. Potom je predstavio niz zadarskih crkvi koje su vezane uz razdoblje predromanike: troapsidalnu crkvu sv. Trojstva poznatiju i kao sv. Donat, crkvu sv. Marije Velike utemeljene u 5. stoljeću, trobrodnu baziliku i crkvu sv. Tome s kraja 5. stoljeća koja unosi inovaciju u obliku bočnih ulaza, crkvu sv. Stjepana te dvobrodnu crkvu sv. Petra Starog. Kolega Čerina je potom naveo i rekao ponešto o izvorno predromaničkim crkvama. Tako smo mogli slušati nešto više o crkvi sv. Marije u Stomorici,

Izlaganje ISHA Zadar: Ivan Čerina. Foto: ISHA Zadar

crkvi sv. Petra „De Argata“ čiji se ostaci mogu pronaći na Trgu Petra Zoranića, crkvi sv. Krševana te crkvi sv. Križa u Ninu koja je poznata i kao „najmanja katedrala na svijetu“. Nakon ovoga izlaganja uslijedila je pauza nakon koje su okupljeni studenti imali priliku nastaviti slušati o kulturnim utjecajima u gradu Zadru.

Kako je izgledao kulturni utjecaj križara pokazala nam je kolegica Tea Miše s temom „1202.: Mletačko osvajanje kršćanskoga grada“. U pitanju je naravno Četvrti križarski rat kojeg je inicirao papa Inocent III., a koji je trajao od 1202. do 1204. godine. Kolegica je osim ovih osnovnih informacija objasnila

odnos između Zadra i Mlečana do 1202. godine, kada Zadar odbacuje bizantsku upravu 1069. za vrijeme Petra Krešimira IV., hrvatskoga kralja. Potom se izlaganje nastavilo na donošenje odluke o opsadi Zadra te pokretu križara prema tom gradu s ciljem njegova pljačkanja i razaranja. Naime, križari su dugovali mletačkom duždu Enricu Dandolu koji je smatrao da se dug može otplatiti pljačkom grada, a papa je bio protiv te križarske namjere.

Kolegica je nakon toga u nizu zanimljivih činjenica predstavila tijekom opsade i opisala stanje u Zadru prije i nakon razaranja. Tako su križari nakon pet dana ušli u grad, stanovništvo je pobjeglo prema Biogradu, Ninu i Rabu, dok se grad podijelio na križarsku i mletačku zonu. Upravo radi te podjele dolazi do sukoba pri čemu križari zauzimaju unutarnji dio zadarskog Poluotoka, a Mlečani obalni. Do uništavanja grada dolazi 20. travnja 1203. godine kada križari odlaze i ostavljaju pustoš iza sebe. Pustoš prestaje već 1204. godine kada se život vraća u grad sa zadarskim knezom Domaldom kao spasiteljem. Već iduće godine grad prihvaća mletačku vlast, 1216. Andrija II. se odriče prava, a kolegica zaključuje ovo izlaganje godinom 1348. kada Zadarskim mirom grad postaje dio Ugarske.

S križarskih smo nemira potom prešli na zadarske palače koje su nam Mlečani ostavili iza sebe. Pod naslovom „Mletačke institucije u Zadru: Providurova i kneževa palača“, izlaganje su obavili kolegica Ivana Protrka, koja je predstavila Providurovu palaču, i kolega Ante Senta, koji je izložio neke činjenice o Kneževoj palači. Potonji je kolega prvi i započeo s prezentacijom u kojoj smo prvo saznali da je palača bila građanski centar Dalmacije u kojoj je boravio gradonačelnik. Nalazila se na početku Kalelarge, sastojala se od dva atrija, a bila je udaljena 10 do 15 metara od kraja grada. Kolega je živopisnim fotografijama koje je uslikao baš za potrebe ove prezentacije uspio pokazati tu udaljenost od kraja grada, približivši nam je još više, iako je sama palača od našega Odjela udaljena nekih dvije minute laganog hoda. Kolega je potom u kratkim crtama izložio povijest same palače. Iako se prvi put spominje već u 13. stoljeću, najstariji nam je opis Kneževe palače poznat od Teodora Prandina iz 1421. godine. Tijekom ranog novog vijeka, točnije 1612. godine dolazi do ponovne obnove te popravaka oštećenih dijelova. Iako su se tek od kraja mletačke uprave u palači počeli održavati koncerti, u 19. je stoljeću došlo do ponovne obnove. U 20. stoljeću palača dobiva isključivo kulturnu funkciju, a od 2017. godine palača se opet preuređuje.

Nakon kolege s izlaganjem je nastavila kolegica Protrka o Providurovoj palači. Kolegica je odmah objasnila da se radi o objektu kojeg je koristila civilna i vojna vlast za nadziranje općeg stanja i eventualne intervencije kojom bi se ojačala mletačka vlast. Naglašeno je da današnja palača nema nikakve veze

Izlaganje ISHA Zadar: Tea Miše. Foto: ISHA Zadar

Izlaganje ISHA Zadar: Ivana Protrka i Ante Senta
Foto: ISHA Zadar

Izlaganje ISHA Zadar: Ena Bačić i Krste Gašperov

Foto: ISHA Zadar

su prikazane i neke fotografije palače, a osim zaključka navedeno je da imovinu palače iz prošlosti posjeduju mnogi pojedinci iz mnogih zemalja.

Posljednji na redu su izlagali kolegica Ena Bačić i kolega Krste Gašperov na temu „Transformacija grada nakon Drugog svjetskog rata: Zadar pod socijalističkim utjecajem“. Kolege su prvo ukratko objasnile situaciju u Zadru nakon Drugog svjetskog rata, navevši kako je bio u sastavu Kraljevine Italije do 8. rujna 1943. godine kada ona kapitulira, a već 10. rujna u grad ulaze njemačke trupe. Od 2. studenog 1943. do 31. listopada 1944. godine traje savezničko bombardiranje grada koje prestaje 1. studenog 1944. godine kada u Zadar ulaze partizanski odredi. Do 1948. godine traje staljinistički oblik društvenog uređenja, a svakodnevica je opisana i kao „atmosfera straha“ tijekom koje je došlo do niza obračuna s ratnim neprijateljima i političkim protivnicima koji su nerijetko rezultirali smaknućima i oduzimanjem imovine. Tada se trebalo postići stvaranje „novog“ čovjeka i njegovih karakteristika. Kolege su pri tome navele da kao primjer može poslužiti nastavnik koji postaje kvalitetan onda kada slijedi partiju. Stvaranje takvog čovjeka se vršilo i kroz indoktrinaciju, preinaku udžbenika i pjevanja narodnih pjesmica, a sve ono što nije bilo u skladu s režimom je bilo uklanjano, dok su knjige bile najveće „žrtve“.

Osim ovakve indoktrinacije, vršio se i konstantan pritisak i nadzor nad klerom, pri čemu su kolege istaknule svećenika Eugena Šutrinu koji je ubijen i bačen u more. Na koncu su kolege navele što se obnavljalo i izgradilo nakon rata, čime su spomenuli rušenje kazališta Verdi za koje se smatralo da pripada starom režimu, izgradnju tvornice likera Maraska te povećanu industrijalizaciju i modernizaciju grada.

Nakon izlaganja uslijedila je malo duža pauza nakon koje su svi zainteresirani studenti otišli u grupni posjet Arheološkom muzeju Zadar. Posjet je predvodila prof. dr. sc. Anamarija Kurilić koja je predstavila izložke iz vremena prapovijesti i antike. Studenti su tijekom posjeta mogli naučiti nešto novo i/ili ponoviti staro gradivo koje su već učili za određene kolegije i slijedom toga kolokvije i/ili ispite. Na koncu se može zaključiti kako smo tijekom te konferencijske subote svi ponešto naučili o nekoj drugačijoj povijesti koju nemamo baš priliku slušati svaki dan na svojim redovnim predavanjima. Svi smo izrazili želju da se ovakvo nešto ponovi pa čak možda i u produljenom obliku.

s onom iz 17. stoljeća, a kao zanimljivost je istaknula zatvorske ćelije koje su se nalazile u palači. Osim ćelija, u palači su se nalazile i prostorije za zapovjednika i providura, arhiv, velika dvorana, privatna kapelica, spremišta, prostorije za posluge i tako dalje. Palača se gotovo uvijek preuređivala, a nakon što su Mlečani napustili Zadar, postala je mjesto susreta gradskih velikodostojnika i značajnih domaćih i inozemnih gostiju. Tako se ističe posjet cara Franje Josipa I. pri čemu, zanimljivo, palača nije bila namještena, već su sam taj namještaj morali posuditi od značajnih zadarskih obitelji kako se gradski dužnosnici ne bi „osramotili“ ispred cara. Na koncu